

การขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ของชุมชนสองวิถี บ้านหน้าถ้ำ ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา

อุทัยพันธ์ สิงห์แก้ว*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทชุมชนสองวิถีบ้านหน้าถ้ำ ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา 2) เพื่อศึกษาการดำเนินงานการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ของชุมชนสองวิถีบ้านหน้าถ้ำ ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา และ 3) เพื่อถอดบทเรียนปัจจัยความสำเร็จของชุมชนสองวิถีบ้านหน้าถ้ำ ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า เป็นวิถีชุมชนโบราณที่ผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างไทยพุทธกับไทยมุสลิม มีผู้นำ 4 เสาหลัก และคณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นกลไกขับเคลื่อนหลักที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง มีการบริหารจัดการชุมชน บูรณาการการดำเนินงานเป็นรูปธรรม ภายใต้กรมการพัฒนาชุมชนและภาคีภาครัฐ ร่วมขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ให้มีการจัดตั้งรวมกลุ่มอาชีพ เพื่อสร้างรายได้ที่ยั่งยืน มุ่งเน้นให้ครัวเรือนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี และพึ่งพาตนเองได้ ส่งเสริมให้ประชาชนในหมู่บ้านน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่การปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต การสร้างความมั่นคงทางอาหาร การสร้างสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน ตลอดจนมีความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญชุมชนสองวิถีบ้านหน้าถ้ำ คนในชุมชนมีส่วนร่วมซึ่งกันและกัน เพราะเกิดจากทุนเดิมของชุมชน แบบเครือญาติ สามัคคี เอื้ออาทร ช่วยเหลือ เกื้อกูล อยู่ร่วมกันได้อย่างปกติ สันติสุข ในสังคมระหว่าง สองวิถีและสองศาสนา

คำสำคัญ : การขับเคลื่อน, หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง, สองวิถี

*นักทรัพยากรบุคคล, ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนยะลา, E-mail: utaiphun@gmail.com

Driving Sufficiency Economy Villages of the Song-vi-thi community, Ban-na-tum Subdistrict,Mueang District, Yala Province

Utaiphun Singkaew*

Abstract

This research aims to 1) study the context of the Song-vi-thi community of Ban-na-tum, Mueang Yala District, Yala Province; 2) study the operation of the self-sufficient village “Live in peace and happiness” of the Song-vi-thi community of Ban-na-tum, Yala Province; and 3) extract lessons from the success factors of the Song-vi-thi community of Ban-na-tum, Mueang Yala District, Yala Province. The research results found that it is an ancient community lifestyle that combines the cultures of Thai Buddhists and Thai Muslims. There are four main leaders and the village committee as the main driving mechanisms that make the community strong. The community management integrates the operations in a tangible way under the Department of Community Development and government sectors to jointly drive the self-sufficient village “Live in peace and happiness” to establish occupational groups to generate sustainable income. It focuses on households in the community having a good quality of life and being self-reliant. It encourages people in the village to adopt the philosophy of the sufficiency economy into practice until it becomes a way of life to create food security, create a sustainable environment, and be responsible for the conservation of resources and the environment. Importantly, the people in the Song-vi-thi community of Ban-na-tum community participate with each other. Because it comes from the original capital of the community in the form of kinship, unity, kindness, helping, and support, living together normally and peacefully in a society between two ways of life and two religions.

Keywords: Driving, Sufficiency Economy Village, Two Cultures

*Human Resource Officer,Community Development Learning Center, Yala,E-mail: utaiphun@gmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติที่พระองค์ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแก่พสกนิกรชาวไทยมาเป็นเวลากว่า 30 ปี และได้ทรงเน้นย้ำแนวทางพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้รอดพ้นจากวิกฤต และให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

เศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ได้พระราชทานไว้ในหนังสือ “ใต้เบื้องพระยุคลบาท” พระองค์ทรงรับสั่งเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และประโยคหนึ่งที่ทรงอธิบายว่าหัวใจของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือคำว่า “พอ” คุณจะมีชีวิตที่ตั้งอยู่บนมาตรฐานความพออย่างไร ความพอก็คือคำว่า “พอประมาณ” ความพอประมาณพระองค์ขยายความต่อไปอีก พอประมาณ คือ พอแต่จำเพาะตัวเองที่หากินได้อย่างมีเหตุผลด้วยความซื่อสัตย์สุจริต จึงไม่ต้องไปเบียดเบียนคนอื่นเขาแน่นอนมาตรฐานแต่ละคนไม่เหมือนกัน ไม่ใช่ทุกคนจะให้เหมือนกันหมด นั่นก็ไม่ใช่ชีวิตจริง บางคนมาตรฐานมีสมบัติเก๋ากินอะไรก็โชคดีไป มาตรฐานก็อยู่แค่นี้ อีกคนกินแต่เงินเดือนจริง ๆ มาตรฐานก็อยู่แค่นี้ แต่ทุกคนต้องมีมาตรฐานเส้นระดับพอดีของตัวเอง คือ ต้องสร้างมาให้ได้แล้วยึดตรงนั้นเป็นหลัก ซึ่งภาษาทางพุทธเราก็สอนอยู่แล้ว เส้นทางสายกลาง มัชฌิมาปฏิปทา คือ ทางสายกลาง ไม่หย่อน ไม่ตึงเกินไป เหมาะสมแต่ละคน การจัดทำแผนพัฒนาประเทศของไทยนับตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 จนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องภายใต้สถานการณ์ เงื่อนไข และการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญ ของการวางแผนพัฒนาประเทศที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และมุ่งให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาเป็นบูรณาการแบบองค์รวม เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลต่อมาแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) ได้บัญญัติ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ ควบคู่ไปกับกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) เพื่อการพัฒนาที่สมดุลทั้งคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

กรมการพัฒนาชุมชน ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน ตั้งแต่ปี 2549 เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้กับชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกระบวนการสร้างและพัฒนาผู้นำชุมชน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต และในปี 2549 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานชื่อหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” และไล่พระราชทานให้กับหมู่บ้านที่มีการพัฒนาตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง และยึดหลักการพัฒนาชุมชน พันความยากจน และให้พสกนิกรร่วมสืบสานปณิธานตามรอยพระยุคลบาท “เศรษฐกิจพอเพียง” ต่อเนื่อง ยั่งยืน โดยกรมการพัฒนาชุมชนได้ดำเนินการประกวดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีเกณฑ์การวัด 6 ด้าน คือ 1. ด้านการลดรายจ่าย พิจารณาจากครัวเรือนทำสวนครัว ครัวเรือนปลอดอบายมุข 2. ด้านการเพิ่มรายได้ พิจารณาจากครัวเรือนมีอาชีพเสริม ครัวเรือนใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม 3. ด้านการประหยัด พิจารณาจากครัวเรือนมีการออมทรัพย์ ชุมชนมีกลุ่มออมทรัพย์ 4. ด้านการเรียนรู้ พิจารณาจากชุมชนมีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการเรียนรู้

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน 5. ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน พิจารณาจากชุมชนใช้วัตถุดิบอย่างยั่งยืนในการประกอบอาชีพชุมชนปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่นเป็นหมู่บ้านน่าอยู่ 6. ด้านการเอื้ออารีต่อกัน พิจารณาจากชุมชนดูแลช่วยเหลือคนจนผู้ด้อยโอกาสโดยกรมฯ จัดให้มีการคัดสรรกิจกรรมพัฒนาชุมชนดีเด่นและเชิดชูเกียรติผู้นำ กลุ่ม/องค์กรชุมชน เครือข่ายและชุมชน ที่มีผลการดำเนินงานดีเด่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดดเด่น เป็นที่ประจักษ์และยอมรับของสาธารณชน เพื่อเข้ารับโล่รางวัล รวมทั้งเข้าเฝ้าทูลละอองพระบาท สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นประจำทุกปี ในปี 2566 กรมการพัฒนาชุมชนกำหนดให้มีการคัดสรรกิจกรรมพัฒนาชุมชนดีเด่น จำนวน 4 ประเภทรางวัล รวม 380 รางวัล ประกอบด้วย 1) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” จำนวน 76 รางวัล 2) ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน (ผู้นำอช.) ชายและหญิง จำนวน 152 รางวัล 3) กลุ่ม/องค์กรชุมชนแกนหลักสำคัญ ในการพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 76 รางวัล และ 4) ตำบลเข้มแข็งตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 76 รางวัล และ ได้จัดทำแนวทางการดำเนินงานและเกณฑ์การคัดสรรฯ เพื่อเป็นเครื่องมือสนับสนุนเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนจังหวัดและอำเภอ ในการดำเนินการคัดสรรฯ ให้ได้มาซึ่งต้นแบบการพัฒนาชุมชน (Community Development Model) ที่สามารถเป็นแบบอย่างได้จริง

โดยในการดำเนินงานโครงการดังกล่าว ส่งผลทำให้ปัจจุบันมีหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการได้รับการยกย่องให้เป็นหมู่บ้านตัวอย่างที่สามารถใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบได้หลายแห่ง ซึ่งบ้านหน้าถ้ำ หมู่ที่ 1 ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา เป็นอีกหมู่บ้านหนึ่งที่มีความสำเร็จในการดำเนินงาน จนได้รับรางวัลชนะเลิศการยกย่องให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบด้วย โดยปัญหาของคนในชุมชนก่อนที่จะเข้าร่วมโครงการ คือ การที่ประชาชนมีค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันสูง ผลผลิตทางการเกษตรมีสารพิษตกค้าง ปัญหาสิ่งแวดล้อมและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะดิน และปัญหาสุขภาพ เป็นต้น ทำให้รายได้ไม่เพียงพอและมีหนี้สินทั้งในและนอกระบบ บางครัวเรือนต้องขายที่ดินเพื่อปลดหนี้ ในปี พ.ศ. 2555 ชาวบ้านกลุ่มหนึ่งเริ่มตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อลูกหลานในอนาคต จึงได้มีการรวมกลุ่มพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และหาแนวทางการแก้ไขร่วมกัน โดยลำดับแรกเห็นว่าควรแก้ไขปัญหการใช้สารเคมีก่อน เนื่องจากมีผลกระทบหลายด้าน เช่น ด้านผลผลิต ด้านสุขภาพ เป็นต้น โดยมีชาวบ้านสนใจเข้าร่วมจำนวนมากแต่การรวมตัวกันในระยะแรกไม่ราบรื่น เนื่องจากมีความคิดเห็นหลากหลายไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ประธานคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน (กพสม.) ซึ่งได้รับแรงบันดาลใจจากการเข้าร่วมเวทีเครือข่ายพลังชุมชน พลังแผ่นดิน เพื่อเอาชนะยาเสพติดอย่างยั่งยืน และได้รับความรู้จากวิทยากรเกี่ยวกับการลดต้นทุนการผลิต ลดผลกระทบจากการใช้สารเคมี และแนะนำแนวทางการทำปุ๋ยชีวภาพ ได้เป็นแกนนำรวบรวมสมาชิกที่มีความเห็นสอดคล้องกัน จัดตั้งเป็นกลุ่มผลิตปุ๋ยชีวภาพ และเมื่อเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านจึงได้จัดให้มีการบริหารจัดการคณะกรรมการหมู่บ้าน บ้านหน้าถ้ำ โดยกำหนดให้มีการประชุมประชาคมหมู่บ้าน ทุกวันที่ 2 ของเดือน เพื่อชี้แจงข่าวสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมทั้งเปิดให้สมาชิกในชุมชนนำเสนอปัญหาและหาวิธีการแก้ไขร่วมกันในเบื้องต้น หากปัญหาใดไม่สามารถแก้ไขด้วยชุมชนเองหรือต้องใช้งบประมาณก็จะเสนอขอบรรจุไว้ในแผนพัฒนาของ อบต. หรือประสานหน่วยงานต่าง ๆ ให้เข้ามาช่วยแก้ไขปัญหา และมีการติดตามความก้าวหน้าอย่างสม่ำเสมอ โดยผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน และแกนนำชุมชน จากความมุ่งมั่นในการพัฒนาชุมชนโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงนี้เอง

ทำให้หมู่บ้านได้รับรางวัล คือ รางวัลพระราชทาน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็นเป็นสุข” และรางวัลผู้ใหญ่บ้านแทนทองคำจากกระทรวงมหาดไทยในปี พ.ศ. 2565

บ้านหน้าถ้ำ เป็นชุมชนสองวิถีที่มีประชาชนนับถือศาสนาอิสลามและศาสนาพุทธในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ถือเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านหน้าถ้ำ ทำให้ทราบว่า ชุมชนสองศาสนานี้มีประวัติทางประเพณีวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะความสมานฉันท์ในชุมชน ถือเป็นจุดเด่นและเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างชุมชนสู่ความเข้มแข็ง ในการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้อาณัติของชุมชนเรื่องการนับถือศาสนาและชุมชนสามารถสร้างอัตลักษณ์บางอย่างเพื่อสร้างพื้นที่ของตนเองออกสู่สาธารณะ เช่น การจัดงานพื้นบ้าน จัดงานประเพณีสองศาสนา การสร้างป่าชุมชน รวมทั้ง การจัดตั้งองค์กรชุมชนที่มีความเข้มแข็งขึ้นที่สำคัญ คือ ชุมชนที่มีความแตกต่างกันในการนับถือศาสนามีความร่วมมือกันพัฒนาชุมชนของตนเองอย่างแข็งขัน และสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุข สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุข ภายใต้อาณัติของความแตกต่างทางศาสนา จนกระทั่งทำให้คนในชุมชนนี้ที่นับถือศาสนาแตกต่างกันสามารถทำกิจกรรมร่วมกันได้ ซึ่งมีลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมที่แนบแน่น และสามารถสร้างองค์กรชุมชนให้เกิดขึ้นจนเข้มแข็งเป็นที่ยอมรับและได้รับรางวัล

การคัดสรรกิจกรรมพัฒนาชุมชนดีเด่น ประจำปี 2566 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสรรหาและคัดเลือกกิจกรรมพัฒนาชุมชนดีเด่นระดับจังหวัดยะลา ที่มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาตำบลให้มีความเข้มแข็ง และมีผลงานโดดเด่นเป็นประจักษ์แก่สาธารณชน พร้อมเข้ารับรางวัลเชิดชูเกียรติและเข้าเฝ้าทูลละอองพระบาท สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ประเภทหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็นเป็นสุข” รางวัลชนะเลิศ ประเภทหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ดีเด่นระดับจังหวัดยะลา ได้แก่ บ้านหน้าถ้ำ หมู่ที่ 1 ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา

ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนยะลา จึงต้องการศึกษาการดำเนินงานการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” และถอดบทเรียนปัจจัยความสำเร็จของชุมชนสองวิถี ในวิถีต่างศาสนา วัฒนธรรม สังคม เชื้อชาติ วิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรม เป็นต้นแบบและองค์ความรู้ในงานพัฒนาชุมชน เพื่อเผยแพร่และขยายผลการบริหารจัดการชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืนให้กับชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชนสองวิถีบ้านหน้าถ้ำ ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา
2. เพื่อศึกษาการดำเนินงานการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ของชุมชนสองวิถีบ้านหน้าถ้ำ ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา
3. เพื่อถอดบทเรียนปัจจัยความสำเร็จของชุมชนสองวิถีบ้านหน้าถ้ำ ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิด ทฤษฎี ความหมายเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2551) ได้ประมวลและกลั่นกรองพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระราชทานในวโรกาสต่าง ๆ และได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปเผยแพร่ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 และได้อัญเชิญมาเป็นปรัชญานำทางในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจ

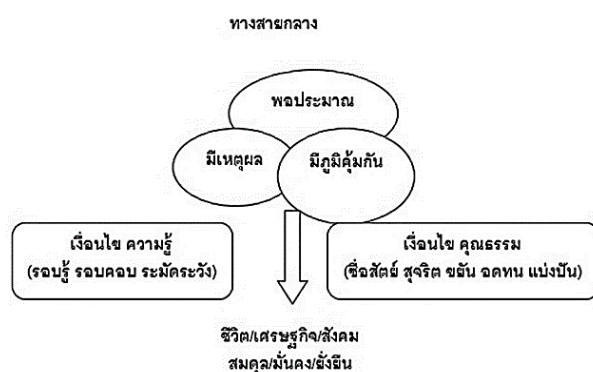
และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับ มีความเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีความหมาย ดังนี้ “เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชน ในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม จากโลกภายนอก ได้เป็นอย่างดี”

สุเมธ ตันติเวชกุล (2551) ได้สรุปว่า เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมี พระมหากรุณาธิคุณพระราชทานต่อปวงชนชาวไทยเป็นแนวทางที่เน้นการปฐาฐานในการดำเนินชีวิต ที่สอดคล้องกับความเป็นจริงและความเป็นไทย เนื้อแท้ของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ คือ ความพอประมาณ ที่ตั้งอยู่บนความซื่อสัตย์โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น ความมีปัญญามีเหตุผล ซึ่งทำให้ไม่ขาดสติ มีความรอบรู้ รอบคอบ และรู้จักสามัคคี ซึ่งเกิดจากความรัก ความเมตตา ความเอื้ออาทรต่อกันอันเกิดผล ในทางสร้างสรรค์ต่อสังคม

ปริญญ พินุลสุราฐ (2550) กล่าวว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ดังนี้

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็นโดยมี พื้นฐานจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลาและเป็นการมองโลกเชิงระบบ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤตเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา
2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับโดยเน้น การปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน
3. คำนียาม ความพอเพียง จะต้องประกอบด้วย **ความพอประมาณ** หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ **ความมีเหตุผล** หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณา จากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ **การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว** หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล
4. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นต้องการอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ **เงื่อนไขความรู้** ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ และ**เงื่อนไขคุณธรรม** ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนัก ในคุณธรรมมีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต
5. แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี

สรุปได้ว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ยึดหลักทางสายกลางที่ชี้แนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัวไปจนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลางมีความพอเพียงและมีความพร้อมที่จะจัดการต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายนอกและภายใน ซึ่งจะต้องอาศัยความรู้ รอบคอบ และระมัดระวังในการวางแผนและดำเนินการ ทุกขั้นตอน เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เพียงการประหยัดแต่เป็นการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและยั่งยืนเพื่อให้ สามารถอยู่ได้แม้ในโลกโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันสูงและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

แผนภาพแสดง หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดเกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

น้ำฝน ผ่องสุวรรณ (2553) แนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 1. ระดับบุคคล และครอบครัว เริ่มต้นจากการเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และคุณธรรม ดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน สร้างความสามารถในการพึ่งพาตนเองเมื่อปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่อง จะสามารถเป็นที่พึ่งให้กับผู้อื่นได้ด้วย 2. ระดับชุมชน เกิดจากการรวมกลุ่มของบุคคล/ครอบครัวที่มีความพอเพียงแล้วดำเนินกิจกรรม ร่วมกันตามภูมิสังคมของแต่ละพื้นที่ ใช้ทรัพยากรชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่งเสริมความสามัคคี และภูมิคุ้มกันของชุมชน พัฒนาต่อเนื่องสู่เครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน 3. ระดับประเทศ นำปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาประเทศส่งเสริมให้ทุกภาคส่วน มีความเข้าใจและปรับใช้ในองค์กรของตน สร้างการทำงานแบบเชื่อมโยง-ร่วมมือกันนำไปสู่ความมั่นคง และการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับชาติ

ด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในทุกระดับ ตั้งแต่บุคคลจนถึง ระดับประเทศและธุรกิจ โดยมีแก่นหลัก คือ ความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัว ภายใต้พื้นฐาน ของความรู้และคุณธรรม เพื่อสร้างการพัฒนาที่สมดุล มั่นคง และยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับการผสมผสานทางวัฒนธรรม

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2556) ได้ให้ความหมายของการผสมผสานทางวัฒนธรรม หมายถึง การเชื่อมต่อ และก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมแต่ละฝ่ายขึ้น กลายมาเป็นวัฒนธรรมใหม่ที่ยอมรับใช้ร่วมกัน การผสมผสานทางวัฒนธรรม เป็นรูปแบบหนึ่งของการติดต่อทางวัฒนธรรม เป็นผลมาจากการที่ปัจเจกชน หรือกลุ่มคนต่าง ๆ รับเอาวัฒนธรรมอื่น ๆ มาเป็นของตน เช่น กรณีการแต่งงานข้ามวัฒนธรรม

สรุปได้ว่า การผสมผสานทางวัฒนธรรม คือ ลักษณะของความกลมกลืนทางวัฒนธรรม คือ กระบวนการร่วม ของกลุ่มคนในชุมชนที่มีความแตกต่างทางสังคม ประเพณี วิถีชีวิต และวัฒนธรรมการดำเนินชีวิต มีการช่วยเหลือ

เกี่ยวกัน จนเกิดความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม อันนำไปสู่การเชื่อมต่อและรับเอาวัฒนธรรมซึ่งกันและกันได้อย่างไว้วางใจและสมานฉันท์ และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่องการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ของชุมชนสองวิถี บ้านหน้าถ้ำ ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งมีขั้นตอนระเบียบวิธีวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาบริบทชุมชนสองวิถี บ้านหน้าถ้ำ ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา โดยวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาจากแผนพัฒนาตำบล ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาการดำเนินงานการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ของชุมชนสองวิถี บ้านหน้าถ้ำ ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา ประชากรผู้ให้ข้อมูลหลักใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยใช้เกณฑ์คัดเลือกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจากรางวัลที่ได้รับในการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ของชุมชนสองวิถี บ้านหน้าถ้ำ ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา คือ พัฒนาการรับผิดชอบตำบล และผู้นำ 4 เสาหลัก (ผู้นำศาสนาพุทธ ผู้นำศาสนาอิสลาม ผู้นำท้องถิ่น (กำนัน) ผู้นำท้องที่ (ผู้ใหญ่บ้าน) และผู้นำตามธรรมชาติของชุมชนสองวิถี) จำนวน 6 คน ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 ถอดบทเรียนปัจจัยความสำเร็จของชุมชนสองวิถีกับการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ของชุมชนสองวิถี ประชากรผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) กลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย โดยใช้เกณฑ์คัดเลือกคณะกรรมการหมู่บ้าน ครุฑเรือน ศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลาม ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ในชุมชนสองวิถี บ้านหน้าถ้ำ ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้านและครุฑเรือนต้นแบบ จำนวน 30 คน ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ของชุมชนสองวิถี บ้านหน้าถ้ำ ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. บริบทชุมชนสองวิถี บ้านหน้าถ้ำ ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา

จากผลวิเคราะห์เนื้อหา พบว่า เป็นบริบทชุมชนสองวิถีที่มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างไทยพุทธกับไทยมุสลิม มีความสามัคคีและความร่วมมือของคนในชุมชน มีการจัดเวทีประชาคมทุกเดือน และคนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน มีข้อปฏิบัติของหมู่บ้าน จัดทำข้อปฏิบัติตามกฎระเบียบเป็นลายลักษณ์อักษร หรือจารีต วัฒนธรรม ประเพณีที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาทั้งสองวิถีวัฒนธรรม ที่ก่อให้เกิดความสงบของคนในชุมชน และคนในชุมชนปฏิบัติตามข้อปฏิบัติของหมู่บ้าน เน้นมีกองทุนในรูปแบบสวัสดิการแก่สมาชิก โดยมีกองทุนในรูปแบบสวัสดิการ ได้แก่ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และสมาชิกในชุมชนมีโอกาสได้รับบริการจากกองทุนครบทุกคน แต่คนยากจน คนด้อยโอกาส และคนที่ประสบปัญหาได้รับการช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการ มีคุณธรรมจริยธรรม คนในหมู่บ้านมีการปฏิบัติทั้งสองศาสนกิจร่วมกันเป็นประจำ และมีกิจกรรมประกาศเกียรติคุณบุคคลที่มีคุณธรรม

จริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีต่อคนในชุมชน มีความเชื่อมั่นในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เอาใจใส่สามัคคี และมีการส่งเสริมให้ครัวเรือนหลักนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติครบทุกครัวเรือนในหมู่บ้าน และมีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพหลักของหมู่บ้าน โดยมีการรวมกลุ่มอาชีพการแปรรูปและผลิตภัณฑ์ที่มาจากธรรมชาติในท้องถิ่น เช่น กลุ่มผลิตภัณฑ์สีมายา การแปรรูปไข่เค็มสีมายา ซึ่งมีการพัฒนาทักษะด้านการประกอบอาชีพ มีกระบวนการจัดการองค์ความรู้ การอบรมพัฒนาฝีมือของสมาชิกในกลุ่มและพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP

2. การดำเนินงานการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ของชุมชนสองวิถี บ้านหน้าถ้ำ ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา

จากการวิจัย พบว่ากระบวนการและผลการดำเนินงานการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ของชุมชนสองวิถี บ้านหน้าถ้ำ ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา มีดังนี้

2.1 การส่งเสริมให้ประชาชนในหมู่บ้านน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่การปฏิบัติ จนเป็นวิถีชีวิตด้านการสร้างความมั่นคงทางอาหาร จากการวิจัย พบว่า มีการส่งเสริมการปลูกพืชผักสวนครัว เพื่อใช้ประกอบอาหารในชีวิตประจำวัน ลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ทุกครัวเรือนมีการปลูกผักสวนครัวรั้วเบอร์เซ็นต์ ครัวเรือนปลูกผักสวนครัวเพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีถนนกินได้ ปลอดภัยไร้สารพิษ และด้านการสร้างสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน จากการวิจัย พบว่า มีการจัดทำโครงการ ครัวเรือนคัดแยกขยะต้นทาง มีการอบรมให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการขยะให้หมู่บ้าน โดยมีกิจกรรม ส่งเสริมการจัดการขยะในครัวเรือนในหมู่บ้านได้อย่างคุ้มค่า เพื่อจัดการระบบนิเวศในหมู่บ้าน เช่น การคัดแยกขยะ ซึ่งในชุมชนได้มีการบริหารจัดการขยะ แต่ละครัวเรือนมีการคัดแยกขยะตามหลัก 3 R (Reduce Reuse Recycle) แยกประเภทขยะก่อนทิ้ง การทำปุ๋ยหมักอินทรีย์จากเศษพืชและเศษอาหารในครัวเรือน และด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม จากการวิจัย พบว่า การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมมีการปฏิบัติศาสนกิจ พิธีและความเชื่อเป็นประจำ มีการแบ่งปันเอื้อเฟื้อ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2.2 มีระบบการบริหารจัดการชุมชนที่เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ จากการวิจัย พบว่า มีกลไกขับเคลื่อนการบริหารจัดการชุมชนปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างเต็มศักยภาพ มีผลการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการชุมชนเป็นที่ยอมรับ การบริหารจัดการชุมชนบ้านหน้าถ้ำที่เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ มีการบริหารองค์กร และกลไกขับเคลื่อนการบริหารจัดการชุมชนในระดับหมู่บ้าน มีการบริหารหมู่บ้านอย่างมีส่วนร่วม ได้แก่ การประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยพบว่าข้อมูลชุมชนเพื่อการบริหารจัดการและพัฒนาชุมชน มีการใช้ข้อมูลชุมชนเพื่อการบริหารจัดการและพัฒนาชุมชนจากผลการสำรวจข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) และข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช. 2ค) ทั้งนี้พบว่ามีและใช้แผนชุมชนเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการและพัฒนาชุมชน โดยเป็นแผนชุมชนที่เกิดจากการมีส่วนร่วมและสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านที่ครอบคลุมทุกมิติ มีแผนงานบูรณาการโครงการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต การวิเคราะห์ปัจจัยภายใน หรือสภาพแวดล้อมภายใน (จุดอ่อน จุดแข็ง) ซึ่งพบว่าด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการและพัฒนาชุมชน มีการใช้ โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนในการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวางแผนงาน (CIA) และพบว่า สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมวางแผน ตัดสินใจ มีระบบการบริหารจัดการชุมชนที่เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ ซึ่งบ้านหน้าถ้ำเป็นหมู่บ้านที่เน้นการทำกิจกรรมร่วมกัน มีสภาผู้นำที่เข้มแข็งและประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข มีการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน เพื่อความเจริญที่ยั่งยืน

2.3 มีระบบเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง จากการวิจัย พบว่า มีกลุ่มอาชีพ/ผู้ประกอบการชุมชนที่ขยายผลสู่สมาชิกในชุมชน มีกลุ่มอาชีพ/ผู้ประกอบการชุมชน มีระบบเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งที่ขยายผลสู่สมาชิกในชุมชน กลุ่มผลิตภัณฑ์สีมายา & ไข่เค็มสีมายา ผ้ามัดย้อม “สีมายา” โดยอดีตนายกรัฏมนตรีนายเศรษฐา ทวีสิน สวมใส่

ผ้าสีมายา ผ้ามัดย้อมด้วยสีธรรมชาติทั้งผืน มีกองทุนชุมชนตามหลักธรรมาภิบาล มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านหน้าถ้ำ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีการจัดสวัสดิการเพื่อสาธารณประโยชน์ และพบว่า มีประโยชน์ที่สมาชิกได้รับ มีเงินทุนหมุนเวียนพัฒนาอาชีพแบบยั่งยืน

2.4 มีโครงการ/กิจกรรมริเริ่มสร้างสรรค์หรือเป็นนวัตกรรมในการพัฒนาหมู่บ้าน จากการวิจัยพบว่า มีโครงการ/กิจกรรมดังกล่าว โดยเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน โครงการ/กิจกรรม การบูรณาการแผนพัฒนาหมู่บ้าน โครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ

3. ถอดบทเรียนปัจจัยความสำเร็จของชุมชนสองวิถีกับการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ของชุมชนสองวิถี บ้านหน้าถ้ำ ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา

พบว่า ความสำเร็จของชุมชนสองวิถีกับการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ของชุมชนสองวิถี บ้านหน้าถ้ำ ดำเนินตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนสองวิถี ดังนี้

3.1 ด้านการลดรายจ่าย พบว่า ชุมชนสองวิถีบ้านหน้าถ้ำ ทุกครัวเรือนสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร ด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีถนนกินได้ปลอดภัยไร้สารพิษ ปลูกพืชผักสวนครัว ปลอดสารพิษ และเลี้ยงสัตว์ไว้บริโภคภายในครัวเรือน เน้นการเกษตรแบบอินทรีย์ โดยทำน้ำหมักชีวภาพ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และสารสกัดฆ่าแมลงจากธรรมชาติทดแทนการใช้สารเคมีทำให้คนในชุมชน

3.2 ด้านการเพิ่มรายได้ พบว่า ชุมชนสองวิถีบ้านหน้าถ้ำ ทุกครัวเรือนมีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ หรือ “ปุ๋ยหมัก” ในการเพาะปลูกและได้ผลผลิตคุ้มค่า การปลูกผักปลอดสารพิษ การใช้พลังงานทดแทนจากการค้าขายพืชผักสวนครัวที่ปลูกเอง ทำให้เกิดความคุ้มค่าและประหยัด ปลูกพืชผักสวนครัวและเลี้ยงสัตว์ เพื่อนำมาบริโภคเป็นอาหารยังสามารถจำหน่ายส่วนเกินซึ่งเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน จนทำให้คนในชุมชน มีรายได้เพิ่มขึ้นและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากนี้ยังมีด้านการเพิ่มรายได้ด้านอื่น ๆ มีการรวมกลุ่มอาชีพ และนำผลิตภัณฑ์จากกลุ่มอาชีพจำหน่าย เช่น กลุ่มแม่บ้านทำไข่เค็ม การทำสะตอดอง การแปรรูปผลไม้ทุเรียน การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ น้ำยาอเนกประสงค์ กลุ่มบ้านชาสมุนไพร่ตำบลหน้าถ้ำ กลุ่มป่วนชาวสารพัดนึก และกลุ่มผลิตภัณฑ์สีมายา & ไข่เค็มสีมายา

3.3 ด้านการประหยัด พบว่า ชุมชนสองวิถีบ้านหน้าถ้ำ มีการออมเงินไว้กับกลุ่มออมทรัพย์ของชุมชน ทุกเดือนและนำไปปล่อยกู้ให้กับสมาชิกที่ได้รับความเดือดร้อนในอัตราดอกเบี้ยต่ำ มีการรับฝากเงินกับสมาชิก โดยประชาชนในแต่ละหมู่บ้านมีการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ ครอบคลุมทุกครัวเรือน เพื่อสร้างทุนหมุนเวียนกันในกลุ่ม รวมทั้งยังมีการจัดสรรเงินเพื่อออมทรัพย์เป็นภูมิคุ้มกันในอนาคตอีกด้วย

3.4 ด้านการเรียนรู้ พบว่า ชุมชนสองวิถีบ้านหน้าถ้ำ มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาเป็น “ศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านหน้าถ้ำ” ช่วยให้ชาวบ้านแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร มีการประชุมประจำเดือน ทุกเดือนเพื่อถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับคนในชุมชนได้มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ทำให้คนในชุมชนสามารถยึดหลักการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและหลักพุทธศาสนา “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน”

3.5 ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน พบว่า ชุมชนสองวิถีบ้านหน้าถ้ำ มีการร่วมกิจกรรมเพื่อสืบทอดประเพณี มีการถ่ายทอดอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนปลูกฝังแก่เด็กและเยาวชน ปลูกต้นไม้ในแหล่งน้ำสาธารณะของหมู่บ้านและบวชป่าชุมชนทุกปี โดยจะจัดกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชน ในวันสำคัญของชาติ เช่น จิตอาสา วันสำคัญมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ทำให้คนในชุมชนมีความตื่นตัวในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง

3.6 ด้านการเอื้ออารีต่อกัน พบว่า ชุมชนสองวิถีบ้านหน้าถ้ำ มีการช่วยเหลือช่วยเหลือคนจน ครัวเรือนตกเกณฑ์ ผู้สูงอายุ คนพิการ โดยจัดสวัสดิการให้กับคนพิการนอกจากที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐ

มีกองทุนด้านการศึกษาให้กับเยาวชนที่มีฐานะยากจนและครอบครัวในชุมชนที่มีความเดือนร้อนจากภัยธรรมชาติ จะมีการนำเงินจากกองทุนต่าง ๆ นำไปช่วยเหลือในเบื้องต้นก่อนที่จะได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ เปิดโอกาสให้คนมีรายได้น้อยเข้ามาเรียนรู้กับศูนย์เรียนรู้ชุมชนด้านการฝึกอาชีพ และมีชมรมผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้มีการรักษาวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามในอดีตไว้ เช่น กิจกรรมเอามื้อสามัคคี เป็นการแสดงออกถึงความเอื้ออาทร ความสามัคคี ความมีน้ำใจ การแบ่งปันของคนในชุมชน ที่สำคัญชุมชนสองวิถีบ้านหน้าถ้ำมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเกิดจากทุนเดิมของชุมชนที่มีความสามัคคี เอื้ออาทร เกื้อกูลกัน ในการทำกิจกรรมหรือโครงการใด ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนบ้านหน้าถ้ำ ส่วนที่ออกไปประกอบอาชีพนอกพื้นที่ก็มีแนวความคิดในการพัฒนาตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเช่นเดียวกันกับผู้นำชุมชนและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

การอภิปรายผล

1. บริบทชุมชนสองวิถี บ้านหน้าถ้ำ ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา

จากการวิจัย พบว่า บริบทชุมชนสองวิถีบ้านหน้าถ้ำเป็นการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างไทยพุทธกับไทยมุสลิมอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุขในสังคม มีพื้นฐานจิตใจที่รักความสงบและช่วยเหลือเกื้อกูล ประองตองกันระหว่างสองศาสนาที่มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน เป็นชุมชนที่มีการขับเคลื่อนกิจกรรมงานพัฒนาชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง ชุมชนมีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองให้ดีขึ้น มีกลุ่มอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ให้ชาวบ้าน มีปราชญ์ชุมชนทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้เพื่อต่อยอดอาชีพ มีแกนนำช่วยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีจิตอาสาช่วยขับเคลื่อนกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย มีเวทีประชุมแลกเปลี่ยนข้อมูล และมีกิจกรรมที่ชุมชนร่วมกัน รวมถึงมีผู้นำ 4 เสาหลัก ที่หัวใจใส มีจิตเสียสละ รับนโยบายจากภาครัฐมาแล้ว ปฏิบัติโดยยึดหลักประชาธิปไตยในการบริหารและขับเคลื่อนงาน ภายใต้แนวคิดของการมีส่วนร่วม เพื่อการส่งเสริมและสนับสนุนให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง บนพื้นฐานระบบเครือญาติ วัฒนธรรมประเพณีสองวิถีที่สืบทอดกันมาอย่างเหนียวแน่น อีกทั้งมีทรัพยากรในรูปแบบที่ไม่ใช้ตัวเงิน คือ ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยดั้งเดิม ดังนั้นทรัพยากรที่อยู่ในแต่หมู่บ้าน จึงมีการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่ามากที่สุด รวมถึงการนำทรัพยากรนั้นมาสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่หมู่บ้าน โดยกระบวนการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นจะใช้รูปแบบการขับเคลื่อนการพัฒนาของพลังชุมชน ผู้นำชุมชน องค์กรต่าง ๆ ภายในชุมชนพร้อมด้วยพลังของภาคีการพัฒนา พลังของครัวเรือนพัฒนา และพลังของคนในชุมชนเอง ซึ่งสอดคล้องกับที่ เกษม วัฒนชัย (2558) ได้กล่าวไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง ซึ่งตรงกับที่หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ นำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาปรับใช้ในการดำรงชีวิต มีการพัฒนาคน พัฒนาพื้นที่ พัฒนาแหล่งรายได้ และพัฒนาแผนชุมชน

2. การดำเนินงานการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ของชุมชนสองวิถี บ้านหน้าถ้ำ ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา

จากการวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนาชุมชนต้นแบบในการนำแนวพระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขอย่างยั่งยืน โดยการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต การสร้างความมั่นคงทางอาหาร การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม การสร้างสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน มีระบบการบริหารจัดการชุมชนที่เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ มีกลไกขับเคลื่อนการบริหารจัดการชุมชน ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งมีผลกาดำเนินงานด้านการบริหารจัดการชุมชนเป็นที่ยอมรับ ข้อมูลชุมชนเพื่อการบริหารจัดการและพัฒนาชุมชน มีแผนชุมชนเป็นเครื่องมือในการบูรณาการบริหารจัดการ

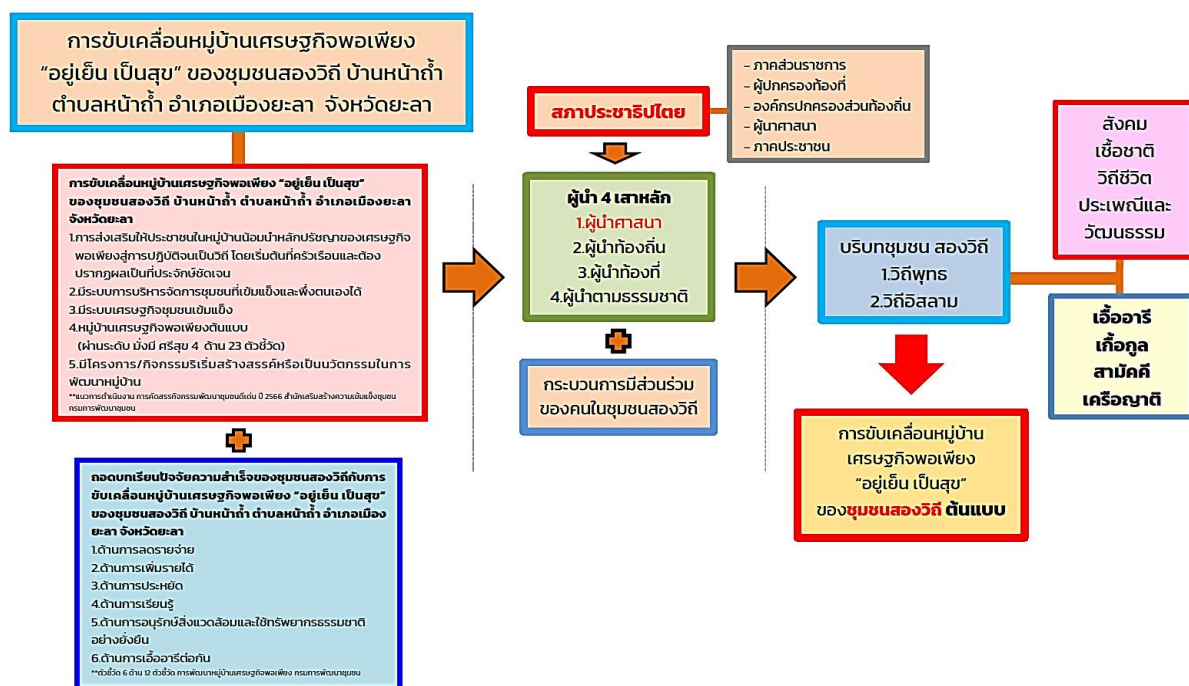
และพัฒนาชุมชน การใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการและพัฒนาชุมชน ทำให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมวางแผน ตัดสินใจ มีระบบเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง มีกลุ่มอาชีพ/ผู้ประกอบการชุมชนที่ขยายผลสู่สมาชิกในชุมชน มีกองทุนชุมชนตามหลักธรรมาภิบาล มีการจัดสวัสดิการเพื่อสาธารณประโยชน์ มีโครงการ/กิจกรรมริเริ่มสร้างสรรค์หรือเป็นนวัตกรรม ในการพัฒนาหมู่บ้าน จากการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้ผู้นำชุมชนได้รับการพัฒนาระดับการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง จากการได้เข้าร่วมประชุม การศึกษาจากเอกสาร การทัศนศึกษาดูงานต่าง ๆ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่างชุมชน ชุมชนจึงสามารถบริหารจัดการโดยชุมชน มีงบประมาณของชุมชนเอง และการประสานกับงบประมาณจากหน่วยงานโดยเฉพาะกระทรวงมหาดไทยที่มอบหมายให้กรมการพัฒนาชุมชน (สร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยงบประมาณประชาชน) และทำให้เกิดการบูรณาการการทำงานระหว่างภาคี สอดคล้องกับเสน่ห์ จินะ (2551) ที่ศึกษาการพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านตาแว่น ตำบลเรือง อำเภอมือง จังหวัดน่าน พบว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชน ควรเป็นกระบวนการเรียนรู้ในแบบดั้งเดิม หรือตามธรรมชาติโดยเป็นการสืบทอดการดำรงชีวิตตามแนวคิดภูมิปัญญาของคนในชุมชน ให้สอดคล้องกับแนวคิดตามแนวทางพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้การพัฒนาระบบการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ที่ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้จากหน่วยงานองค์กรภายนอกที่เข้ามาสนับสนุน เช่น การอบรม การสาธิต การศึกษาดูงาน การทดลองการปฏิบัติการ การจัดค่ายสำหรับเยาวชน และการจัดการเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง เสียสละ และมีความคิดสร้างสรรค์ เช่น มีผู้นำ 4 เสาหลัก และผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ชุมชนมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือกับผู้นำเป็นอย่างดี และความสามารถของผู้นำชุมชนที่สามารถประสานสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาคีพัฒนาส่วนต่าง ๆ ให้การสนับสนุนทั้งด้านวิชาการและงบประมาณ พร้อมทั้งให้ความร่วมมือและเป็นที่ปรึกษาเป็นอย่างดี

3. ถอดบทเรียนปัจจัยความสำเร็จของชุมชนสองวิถีกับการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ของชุมชนสองวิถี บ้านหน้าถ้ำ ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอมืองยะลา จังหวัดยะลา

จากการวิจัย พบว่า ผลการศึกษาความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ปัจจัยความสำเร็จของชุมชนสองวิถีกับการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ของชุมชนสองวิถี ตามตัวชี้วัด 6 ด้าน 12 ตัวชี้วัด การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งแนวคิดของชุมชนสองวิถี อยู่เย็น เป็นสุข คือ ต้องเป็นชุมชนที่มีสุขภาวะที่ดี มีระบบเศรษฐกิจเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง ครอบครัวอบอุ่น สภาวะแวดล้อมที่ดี คนในชุมชนมีความสมานฉันท์ เอื้ออาทร เกื้อกูล สามัคคี ซึ่งองค์ประกอบเพื่อชุมชนอยู่เย็น เป็นสุข ประกอบด้วย 1. ด้านการลดรายจ่าย ทุกครัวเรือนมีการปลูกผักสวนครัวไว้กินเอง 2. ด้านการเพิ่มรายได้ ลดต้นทุนและเพิ่มรายได้ ทำให้เกิดความคุ้มค่า 3. ด้านการประหยัด มีการออมทรัพย์ สร้างทุนหมุนเวียน 4. ด้านการเรียนรู้ สืบสานประเพณีวัฒนธรรม ถ่ายทอดสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น 5. ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน การดูแลรักษาป่าชุมชนในพื้นที่ การบวชป่า การบริหารจัดการน้ำ การจัดระเบียบการจัดการขยะมูลฝอย หน้าบ้านให้สะอาด และ 6. ด้านเอื้ออาทรต่อกัน ผู้นำในชุมชนร่วมกันดูแลช่วยเหลือคนจน ครัวเรือนตกเกณฑ์ คนด้อยโอกาส และคนประสบปัญหาในชุมชน มีการจัดสวัสดิการสำหรับคนจน ครัวเรือนตกเกณฑ์ คนด้อยโอกาส และคนประสบปัญหา และที่สำคัญมีผู้นำชุมชนซึ่งมีความเป็นผู้นำและเข้มแข็ง รวมถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของคนในชุมชน ผลการศึกษายังมีความสอดคล้องกับ อำพล เสนาณรงค์ (2552) ที่กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นการพยายามพึ่งตนเอง ช่วยตัวเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ให้พอมีพอกิน โดยเฉพาะอาหารและที่อยู่อาศัย ส่วนที่ไม่สามารถผลิตเองได้ก็แลกเปลี่ยนหรือซื้อจากภายนอกบ้าง แต่ควรซื้อและใช้ของจากที่ผลิตได้ในท้องถิ่นหรือในประเทศมากที่สุด พยายามก่อนให้หนี้ที่สุดและควรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายและพอใจในสิ่งที่ได้รับมาโดยชอบธรรม ไม่ฟุ้งเฟ้อ เพ้อฝัน เพื่อให้รายจ่ายไม่เกินรายรับ และเศรษฐกิจพอเพียงยังเป็นการพัฒนาอย่างบูรณาการ โดยไม่มองเฉพาะ

เศรษฐกิจอย่างเดียว ต้องมองสังคมและสิ่งแวดล้อมพร้อม ๆ กับการพัฒนา โดยการพัฒนาต้องมองรอบด้าน เรียกว่าบูรณาการ รวมถึงการพึ่งตนเอง พึ่งเงินออม สติปัญญา และการตลาด โดยอาศัยปัจจัยในการพัฒนา คือคนและเป้าหมายของคน ก็คือ อยู่ดี กินดี มีสุขทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาคุณธรรม เศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อมที่ดี นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับแนวคิดอยู่เย็น เป็นสุข ของ ประเวศ วะสี (2548) ได้อธิบายว่าหลักสำคัญของการสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุข คือการพัฒนาสังคมส่วนต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กันทั้งสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิต สุขภาพสังคม และสุขภาพปัญญา ซึ่งต้องมีความเชื่อมโยงกับความมั่นคงในด้านต่าง ๆ ด้วยการมีสิ่งแวดล้อมที่ดี ผู้คนเห็นคุณค่าทางจิตใจ อนุรักษ์สืบสานศิลปและวัฒนธรรม มีสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว และชุมชน สร้างสวัสดิการและหลักประกันในชีวิต ควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจที่เน้นสร้างรายได้และยกระดับมาตรฐานการครองชีพ ความอยู่เย็นเป็นสุขจะเกิดขึ้นได้ ต้องใช้สติและปัญญาในการครองตนให้มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจภายใต้สภาพแวดล้อมและสังคมที่ดีงาม ความอยู่เย็นเป็นสุข นับเป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาสังคม โดยต้องมีการพัฒนาส่วนต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กัน และมีความเชื่อมโยงกันไม่ว่าจะเป็นองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม โดยกระบวนการพัฒนาเพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสม และต้องอยู่บนพื้นฐานของชุมชน ให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดแนวทางในการพัฒนาตามบริบทและวัฒนธรรมของชุมชน และยึดหลักการพัฒนาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนา เพื่อให้ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ปัญหา อันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาในการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ของชุมชนสองวิถীব้านหน้าถ้ำนั้น เป็นชุมชนสองวิถีที่เข้มแข็ง ปราศจากความขัดแย้ง ด้วยพลังต้นทุนของชุมชน การรวมตัวกันของชุมชนที่เข้มแข็ง เอื้ออาทร มีน้ำใจซึ่งกันและกัน เกื้อกูล ช่วยเหลือ สร้างความมั่นคงให้เศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ความสามัคคี การรวมตัวกันของคนในชุมชนให้เข้มแข็ง มีความเอื้ออาทร เกื้อกูล ช่วยเหลือกัน ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งทุกคนในชุมชนคือพี่น้องกันแบบเครือญาติ โดยใช้กลไกของผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อน ในการนำประชาชนในชุมชน สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนให้วางแผน ทำกิจกรรมเพื่อจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น หรืออาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ส่งเสริมให้ผู้นำจัดกระบวนการทำแผนชุมชน ในการคิด ตัดสินใจ กำหนดเป้าหมายการทำงานโดยคนในชุมชนนำชุมชนเอง ผลักดันสร้างความรับผิดชอบให้เกิดกับบุคคลในชุมชนในการดำเนินการบริหารจัดการในกิจกรรมตามแผนงานการพัฒนา บูรณาการกับหน่วยงานภาคี กิจกรรมต่าง ๆ จากทุกหน่วยงานสู่การเสริมสร้างพลังชุมชนเป็นชุมชนต้นแบบที่มีพลังเข้มแข็งและสมานฉันท์ชุมชน เศรษฐกิจฐานรากมั่นคงสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน จึงได้ถอดบทเรียนเพื่อเป็นแบบอย่างให้ชุมชนอื่นได้เรียนรู้และการขยายผลให้ชุมชนต้นแบบอื่นต่อไป ดังแผนภาพแสดงถอดบทเรียนการดำเนินงานการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ของชุมชนสองวิถี บ้านหน้าถ้ำ ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา

แผนภาพแสดง ถอดบทเรียนการดำเนินงานการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ของชุมชนสองวิถี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบในเรื่องลักษณะเดียวกันในชุมชนอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยที่เกิดขึ้น และเพื่อใช้เป็นแนวทางประกอบการพิจารณา วางแผน กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้มีความยั่งยืนต่อไป

1.2 ควรมีโครงการส่งเสริมอาชีพและงบประมาณ เพื่อสร้างรายได้เสริมและเพิ่มเติมความรู้ใหม่ ๆ ให้แก่ชาวบ้านเป็นประจําผ่านการอบรมจากปราชญ์ชุมชนที่มีความถนัดในสาขาอาชีพนั้น หรือจากหน่วยงานภาครัฐสนับสนุน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยถึงขั้นตอนกระบวนการทั้งในขณะดำเนินโครงการและภายหลังสิ้นสุดโครงการ เพื่อการติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะ ซึ่งข้อมูลที่ได้มาจะสามารถนำมาปรับปรุงกลวิธีดำเนินการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่ดำเนินอยู่ในขณะนั้น และเพื่อลดปัญหาหรือผลกระทบที่จะเกิดขึ้นได้ทันท่วงที

2.2 ควรมีการถอดบทเรียนและองค์ความรู้จากการทำงานและการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อต่อยอดการพัฒนาในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ศึกษาชุมชนที่มีการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ในชุมชนที่ไม่ประสบความสำเร็จหรือชุมชนศาสนาเดียวหรือพหุศาสนาด้วย เพื่อให้ได้ผลการวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้นและสามารถนำมาเปรียบเทียบหาข้อบกพร่องได้มากขึ้นเช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงมหาดไทย. (2565). *การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างความสุขให้ชุมชน*. สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน.
- คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. (2551). *แนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. สุภชินัญญ์ พรินตัง กรู๊ป จำกัด.
- จำรัส โคตะยนต์ และ วิไลวรรณ สมโสภณ. (2554). *ความสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข”*. รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- น้ำฝน ผ่องสุวรรณ (2553). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดสมุทรสงคราม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. คณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปริญญ พิบูลสรารุ. (2550). *การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ประสานงานกลางการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักงานปลัด กระทรวงศึกษา.
- ประสิทธิ์ พันธวงษ์, ดร.สามารถ บุญรัตน์ และบุญรัตน์ ครุฑคง. (2561). *รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวพุทธและมุสลิม ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี*. ห้องเรียนวิทยาเขตนครศรีธรรมราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. 2548. *การจัดการความรู้: กระบวนการปลดปล่อยมนุษย์สู่ศักยภาพ เสรีภาพและความสุข*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม.
- วันทนี ไพฑูริย์, ไพศาล พากเพียร และจิตรกร โพธิ์งาม. (2566). *บทบาทของผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ “อยู่เย็น เป็นสุข”*. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2556). *การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม : แนวทางการ ศึกษาวิเคราะห์ และวางแผน*. ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.
- สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน. (2556). *คู่มือการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ การประเมินความ “อยู่เย็น เป็นสุข”*.
- สำนักงาน จังหวัดนราธิวาส. (2568). *คู่มือการพัฒนาหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village)*. https://www2.narathiwat.go.th/nara2016/files/com_order/2023-06_a08ce2cc8aaea86.pdf.
- สุเมธ ตันติเวชกุล (2551). *เศรษฐกิจพอเพียง*. วารสารศึกษาศาสตร์. 19,3 (มิถุนายน - กันยายน) 1-6.
- สุธาวิ กลิ่นอุบล. (2562). *การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. ศีลศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อำพล เสนาณรงค์ (2552). *การเกษตร ทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริ*. ป่ากับชุมชน: 4-9.